

SERIA “STAWANIE SIĘ”
...*BECOMING*...

OD REDAKCJI
„Stawanie się poetą”

W niniejszym numerze „Przeglądu Socjologii Jakościowej” oddajemy w ręce Czytelników szczególną pozycję monograficzną poświęconą procesowi stawania się poetą.¹ Autorka tekstu, Izabela Ślęzak, przez kilka lat śledziła losy, praktyki i działania młodych poetów, towarzysząc im w ich dążeniu do uzyskania akceptacji w środowisku oraz potwierdzania własnej tożsamości poety.

Autorka oparła się na samodzielnie zgromadzonych i bardzo bogatych danych źródłowych obejmujących: wyniki obserwacji uczestniczącej, wywiady swobodne, wywiady e-mailowe, materiały zastane w postaci zawartości stron internetowych poświęconych poezji, artykuły publikowane w pismach literackich, opublikowane wywiady z poetami, biografie, wspomnienia znanych i uznanych poetów. Wykorzystała także obszerną literaturę dotyczącą estetyki, socjologii kultury, teorii społecznych światów, poezji, metodologii badań społecznych etc.

Napisana pięknym, płynnym językiem praca ma charakter analizy empirycznej, która realizuje cele poznawcze i eksploracyjne, ale może mieć także walor praktyczny, zwłaszcza dla osób zainteresowanych rozwijaniem własnej kariery poetyckiej lub uczestnictwem w społecznym świecie poetów.

Celem pracy jest analiza procesu stawania się poetą w perspektywie symboliczno-interakcjonistycznej. W rozdziale pierwszym autorka omawia teoretyczne ramy swojego opracowania, przybliży przyjęte przez siebie założenia paradygmatyczne oraz podstawowe pojęcia teorii społecznych

światów, która stanowi podstawowy punkt odniesienia przy analizie zgromadzonego materiału empirycznego. Dokonuje także przeglądu koncepcji dotyczących artysty i świata sztuki. W rozdziale drugim autorka prezentuje zagadnienia metodologiczne, przyjętą perspektywę badawczą, obejmującą inspiracje symbolicznego Interakcjonizmu, jakościowe techniki zbierania danych oraz metodologię teorii ugruntowanej. Ostatni, a zarazem najobszerniejszy rozdział pracy stanowi prezentację wyników analizy empirycznej. Autorka omawia wygenerowane w trakcie badań kategorie analityczne i opisuje szczegółowo subprocesy „stawania się poetą” takie jak: budowanie autodefinicji poety, przenoszenie odniesienia, zmiany znaczących innych, budowanie roli i kariery poetyckiej, rozwijania podstawowego działania, czyli pisania wierszy, oraz towarzyszący temu kontekst niepewności. Autorka przedstawia także mapę percepcyjną świata poezji oraz napięcia rodzące się w wyniku zderzenia indywidualistycznej wizji poety z koniecznością uczestnictwa w działaniach kolektywnych. W ostatnim podrozdziale autorka zamieszcza diagram integrujący wszystkie opisywane kategorie. Proces stawania się poetą zostaje przedstawiony w fazach:

- 1) nieświadomionej-przygotowawczej,
- 2) fazy zamknięcia w szufladzie,
- 3) fazy otwarcia na publiczność,
- 4) fazy terminowania,
- 5) fazy intensywnego budowania kariery,
- 6) fazy kariery dojrzałej.

Wydawałoby się, że poetą albo się ktoś rodzi albo nie. Za tą potoczną opinią stoi wyobrażenie, że do pisania wierszy potrzeba czegoś wyjątkowego: talentu, „iskry Bożej”, że aby zajmować się poezją potrzebny jest jakiś szczególny rodzaj wrażliwości w odbieraniu świata i dar wyrażania tego słowem.

Tu zostaje pokazany inny wymiar: bycie poetą jest także wynikiem konstrukcji społecznej, jest wytwarzane wspólnie z innymi i definiowane społecznie. Samo podejmowanie podstawowego działania w postaci pisania poezji – okazuje się dla kariery poety niewystarczające, ponieważ równie ważne są definicje przyjmowane przez otoczenie i to one

ostatecznie decydują, czy efekt pracy twórczej uznany zostanie za produkt poety czy też grafomana.

Proces stawania się poetą nie jest tak nieproblematyczny jak by się mogło wydawać. Przeżycia poetów obejmują nie tylko szczególny rodzaj emocji związanych z własną pracą twórczą, ale także kwestie niepewności, co do zaistnienia w środowisku, bycia przez nie docenionym jako twórca, oczekiwanie na potwierdzenie swojej tożsamości poety – poprzez akceptację własnego dzieła przez innych. Bycie poetą okazuje się działaniem obliczonym na „stawanie przed audytorium”. I nawet faza „poety w szufladzie”, zawiera w sobie załączek przemiany w poetę „okrzykniętego jako poetę”, sławnego, chętnie czytanego i „wydawanego” poetę. Nawet, jeśli poeta twierdzi, że „tworzy sam dla siebie”, to jednak „siebie” jako poetę wytwarza wspólnie z innymi i poprzez innych. Tożsamość poety podlega, tak samo jak inne tożsamości, współkreowaniu w środowisku „poetów”, autor tekstów poetyckich musi się przystosować twórczo do otoczenia, a następnie sam je współtworzy, poprzez swoje uczestnictwo w społecznym świecie.

Okazuje się więc, że nawet tak indywidualistyczny i osobisty obszar praktyk, jakim jest twórczość poetycka, jest silnie osadzony w kontekście społecznym i stanowi praktykę wykonywaną wspólnie z innymi. Stawanie się poetą jest procesem, uwikłanym w niepowtarzalny kontekst interakcyjny, w którym odpowiedni ludzie, znaczący inni poety, ukierunkowują jego działania i pomagają mu uzyskać status poety, wskazując mu jednocześnie dostępne ścieżki takiej kariery (konkursy).

Zasługą autorki jest właśnie uchwycenie stadiów tego niezwykle zindywidualizowanego procesu i ukazanie specyficznej ścieżki kariery, która, choć dotyczy procesów niepowtarzalnych (jak na przykład „styl poetycki”, który – jeśli się go ma – pozwala rozpoznać tożsamość autora i przypisać utwór danemu twórcy) – mieści się jednak w szeroko rozumianym współ-uczestnictwie w społecznym świecie. Ten, jak każdy inny proces nabywania określonej tożsamości – jest mocno skontekstualizowany i uwarunkowany społecznie. *„Brnięcie coraz dalej w wytyczoną ścieżkę kariery, w sieć społecznych powiązań, angażowanie środków, czasu i własnych emocji, wystawianie własnej osoby na oceny*

innych, angażuje jednostkę coraz bardziej w to by stała się tym, kim kiedyś chciała zostać.”²

Autorka w bardzo interesujący, dojrzały i spójny sposób odsłania przed nami rzadko eksplorowany dotąd przez socjologów obszar społecznego świata poetów. Na czym polega prawdziwa przemiana poety początkującego w „prawdziwego poetę”? Co decyduje o „wyjściu z szuflady”? Jakie czynniki społeczne decydują o zdefiniowaniu kogoś jako poety i przypisaniu mu tożsamości poety? Kiedy sam twórca tekstów poetyckich zaczyna postrzegać siebie jako poetę? Czy poeta także uzyskuje na swojej ścieżce kariery jakiś rodzaj profesjonalizacji własnego działania „poetyckiego”? W jaki sposób uczy się jak być poetą? Czy jest to jedynie proces samogenerującej się, niestrudzonej i swobodnej twórczości, która niejako samorzutnie wypływa z twórcy? Jakie znaczenie dla bycia poetą ma proces nabywania identyfikacji grupowej i subkulturowej? Ile w tym procesie „społecznego” sterowania czy „zarządzania” swoją karierą poety? Na ile społeczne otoczenie decyduje o podtrzymaniu lub zahamowaniu tej kariery?...

Na te i inne pytania odpowiada niniejszy tekst. Zapraszam do lektury!

Anna Kacperczyk

Przypisy

¹ Dwa lata temu w ramach „Przeglądu Socjologii Jakościowej” rozpoczęliśmy wydawanie serii monografii obejmujących analizy empiryczne poświęcone procesowi nabywania nowych tożsamości. Do tej pory ukazały się analizy procesu „stawania się”: **nowym pracownikiem w zakładzie przemysłowym** (Krzysztof T. Konecki, *Nowi pracownicy a kultura organizacyjna przedsiębiorstwa. Studium folkloru fabrycznego*, „PSJ”, Tom III, Nr 1, 2007 http://www.qualitativesociologyreview.org/PL/volume3_pl.php), **aktorem teatralnym** (Kamila Hernik, *Doświadczenie konwersji przez studentów Wydziału Aktorskiego Akademii Teatralnej...*, „PSJ” Tom III, Nr 3, 2007 http://www.qualitativesociologyreview.org/PL/volume5_pl.php) oraz **nauczycielem akademickim** (Łukasz T. Marciniak, *Stawanie się nauczycielem akademickim. Analiza symboliczno-interakcjonistyczna*, „PSJ” Tom IV, Nr 2, 2008 http://www.qualitativesociologyreview.org/PL/volume7_pl.php). Czwartą monografią z tego cyklu, dotyczącą stawania się **poetą**, mieści się wyraźnie w tym nurcie i stanowi kontynuację serii „...Becoming...”.

² K. Konecki, „Stawanie się jako problem socjologiczny”, wstęp do monografii PSJ, T IV Nr2